

RODZ MIK LUB BZUS KÍ

29

WARTOŚCI I INTERESY
A SPOŁECZEŃSTWO
OBYWATELSKIE

ROCZNIK
LUBUSKI

LUBUSKIE TOWARZYSTWO NAUKOWE

**ROCZNIK
LUBUSKI
Tom XXIX, CZ. I**

**WARTOŚCI I INTERESY
A SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE**

Pod redakcją Mariusza Kwiatkowskiego

Zielona Góra 2003

REDAKTOR NACZELNY

Bogdan Idzikowski

KOLEGIUM REDAKCYJNE

Marian Eckert, Krystyna Ferenz,
Leszek Gołdyka, Edward Hajduk,
Zbigniew Izdebski, Tomasz Jaworski,
Barbara Kołodziejska, Jan Kurowicki,
Wojciech Sitek (Wrocław), Wojciech Strzyżewski,
Andrzej Toczewski, Zdzisław Wołk

Sekretarz: Ewa Narkiewicz-Niedbałec

RECENZENCI

Prof. dr hab. Janusz Gęsicki
Prof. dr hab. Marian Golka
Prof. dr hab. Zbigniew Kurcz

REDAKCJA WYDAWNICZA

Ewa Raczyńska-Patalasowa

SKŁAD KOMPUTEROWY

Anna Myśliwa

PROJEKT OKŁADKI

Witold Michorzewski

ISSN 0485-3083

Wydanie publikacji dofinansowane przez Komitet Badań Naukowych,
Uniwersytet Zielonogórski oraz Urząd Miejski w Zielonej Górze

Copyright©by Lubuskie Towarzystwo Naukowe, Zielona Góra 2003

Druk: Zakład Poligrafii Uniwersytetu Zielonogórskiego

SPIS TREŚCI

SŁOWO WSTĘPNE (Mariusz Kwiatkowski) 7

I. AKTUALNOSCI I PERSPEKTYWY IDEI SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO

LECH SZCZEGÓŁA, Blokady społeczeństwa obywatelskiego w Polsce..... 11

WOJCIECH MISZTAL, Demokracja lokalna w Polsce..... 27

WŁODZIMIERZ KACZOCHA, Lokalne społeczeństwo obywatelskie jako
„siła przeciwważna” wobec globalizacji gospodarczej oraz medialnej 43

MARIUSZ KWIATKOWSKI, Etyczne społeczeństwo obywatelskie w III RP .. 59

AGNIESZKA SZCZAP, Idea społeczeństwa obywatelskiego w komunitaryzmie . 75

II. PODMIOTY SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO W POLSCE

ŻYWIA LESZKOWICZ-BACZYŃSKA, Rodzina polska – źródło barier
czy rozwoju społeczeństwa obywatelskiego? 97

JANUSZ MARIAŃSKI, Kościół katolicki a rozwój społeczeństwa
obywatelskiego 113

MARIUSZ KWIATKOWSKI, Źródła zaangażowania obywatelskiego
w świetle koncepcji kapitału społecznego 135

JOANNA FRĄTCZAK-MÜLLER, Stowarzyszenie jako szkoła
zaangażowania obywatelskiego 159

AGNIESZKA LEMISZOWSKA, Społeczna misja samorządu zawodowego 173

ARTUR KINAL, Bezdomność jako wyzwanie dla społeczności lokalnej 193

III. WARTOŚCI I INTERESY W DZIAŁALNOŚCI WYBRANYCH ORGANIZACJI SPOŁECZNYCH

DOROTA BAZUŃ, Monar jako organizacja pozarządowa.....	209
JERZY HERBERGER, Wartości i interesy w działalności Fundacji na rzecz Zapobiegania Narkomanii Maraton	225
MARTA RATAJCZAK, Polskie Towarzystwo Zapobiegania Narkomanii jako organizacja pozarządowa na lokalnej scenie	245
ALEKSANDRA JAWORNICKA, Mniejszość ukraińska na Ziemi Lubuskiej w systemie mono- i policentrycznym.....	259
JACEK KURZĘPA, Rola organizacji harcerskich w budowaniu społeczeństwa obywatelskiego.....	281
MAGDALENA POKRZYŃSKA, Stowarzyszenie „Wspólnota Bukowińska”. Uwagi na marginesie badań nad podmiotowym rozwojem grupy regionalnej	295
MARTYNA ROSZKOWSKA, Działalność w szkolnych klubach europejskich jako doświadczenie demokracji.....	303

IV. RECENZJE

<i>Oblicza europejskiej tożsamości</i> , red. R. Suchocka, Poznań 2001 (Anna Mielczarek)	317
EDWARD REDLIŃSKI, <i>Transformejszen</i> , Warszawa 2002 (Joanna Lehman)	320
<i>Od kontrkultury do popkultury</i> , red. M. Golka, Poznań 2002 (Dorota Szaban)	326

SŁOWO WSTĘPNE

Spółeczeństwo obywatelskie, rozumiane zarówno jako ideał, norma, punkt odniesienia, postulat określonego porządku społecznego, jak i pewna rzeczywistość społeczna, jest fenomenem wymykającym się precyzyjnemu opisowi. Dodatkową przeszkodę stanowi zadomowienie się tego terminu w języku wielu dyscyplin naukowych (filozofia społeczna, socjologia, politologia) i nadmierna jego eksploatacja przez publicystów, ideologów i polityków, co może zaowocować trudnym do przewyciężenia chaosem pojęciowym. Przedmiotem refleksji w takiej sytuacji łatwiej uczynić nie tyle same desygnaty interesującego nas pojęcia, ile dotychczasowe sposoby ich identyfikacji, poznawania i opisu.

Autorzy prezentowanych tutaj prac – zielonogórcy badacze młodego pokolenia, wspomagani przez doświadczonych socjologów z Lublina (Janusz Mariański – KUL, Wojciech Misztal – UMCS) i filozofa społecznego (Włodzimierz Kaczocho – UZ), podjęli ryzyko wspólnych poszukiwań ze świadomością wskazanych wyżej przeszkód, przyjmując trzy założenia. Po pierwsze, skoro mimo zamętu pojęciowego idea społeczeństwa obywatelskiego jest uznawana przez licznych reprezentantów zróżnicowanych nurtów ideowych za hasło przewodnie, skoro jest traktowana jako ważna miara kondycji systemu demokratycznego, warto zapytać o jej aktualność i perspektywy w zmieniającym się kontekście instytucjonalnym, gospodarczym i społecznym. Chodzi o aktualność różnych jej ujęć, interpretacji oraz sposobów badania. Po drugie, mając świadomość istnienia sporów na temat miejsca i znaczenia różnych grup, ruchów, instytucji w społeczeństwie obywatelskim, warto bliżej przyjrzeć się niektórym z nich, szczególnie tym, które dotychczas były raczej pomijane w tego typu analizach (np. rodzina, Kościół, samorządy zawodowe). Po trzecie, skoro dość powszechnie uznaje się organizacje tworzące tzw. trzeci sektor za jeden z najważniejszych podmiotów konstytuujących społeczeństwo obywatelskie, warto zapytać o kondycję tego sektora – ze szczególnym uwzględnieniem wybranych stowarzyszeń działających w województwie lubuskim.

Konsekwencją przyjętych założeń i zamierzeń jest trzyczęściowa struktura pracy:

- *Aktualność i perspektywy idei społeczeństwa obywatelskiego;*
- *Podmioty społeczeństwa obywatelskiego w Polsce;*
- *Wartości i interesy w działalności wybranych organizacji społecznych.*

Zapraszając czytelników do wspólnych poszukiwań, chciałbym wyrazić nadzieję, że prezentowane prace zostaną odczytane nie tylko jako zbiór analiz teoretycznych i danych empirycznych, ale także jako głos w dyskusji nad kształtem i przyszłością ładu społecznego w III Rzeczypospolitej Polskiej, która w roku wydania tej pracy została poddana kolejnym ważnym próbom. Autorzy starali się, by głos ten był wolny od teoretycznej jednostronności, a tym bardziej od partyjnej stronniczości. Istnieją więc podstawy, by oczekiwać, że przynajmniej niektóre artykuły zostaną uznane za inspirujące do podjęcia badań i do twórczych działań zbiorowych służących realizacji omawianej idei. Jeśli tak się stanie, będzie można uznać przeprowadzone tutaj poszukiwania za zakończone powodzeniem. Ocena należy do Czytelników.

Na koniec chciałbym serdecznie podziękować wszystkim Autorom, którzy zgodzili się wziąć udział w przygotowaniu tego tomu, wykazując przy tym ogromne zdyscyplinowanie (ważna cnota obywatelska) i cierpliwie znosząc uwagi redaktora. Panom Profesorom Januszowi Mariańskiemu (KUL), Leszkowi Gołdyce (Instytut Socjologii UZ) i Bogdanowi Idzikowskiemu (Instytut Pedagogiki Społecznej UZ) wyrażam wdzięczność za udzielone wsparcie organizacyjne, merytoryczne i moralne, a najcierpliwszej z Żon za wyrozumiałość.

Mariusz Kwiatkowski